

פרק ראשון - כיצד העדים

1 פרק זה עוסק בדיני עדים וזממים. והם עדים שהעידו על אדם
2 שחייב מיתה או ממון או מלקות, ונגמר דינו בבית דין על פיהם,
3 אך עדיין לא נעשה בו העונש בפועל, ובאו עדים אחרים, ואמרו
4 לאותם העדים הראשונים כיצד אתם מעידים על אדם זה, והרי
5 באותו היום ואותה השעה שעליה אתם מעידים הייתם עמנו
6 במקום אחר, הרי העדים הראשונים נעשים לעדים וזממים, ויש
7 לקיים בהם את ציווי התורה (דברים יט ט) 'ועשיתם לו כאשר זמם
8 לעשות לאחיו', והיינו, שיש להענישם באותו העונש שבו רצו
9 להעניש את הנידון, אם מיתה אם ממון ואם מלקות.

משנה

10 משנה זו עוסקת בדינם של עדים וזממים שלא ניתן לקיים בהם את
11 ציווי התורה להענישם באותו העונש שזממו לעשות לנידון.
12 **כיצד העדים נעשים וזממים** – כיצד יש להעניש עדים וזממים, עדים
13 שבאו לבית דין ואמרו, **מעידין אנו באיש פלוני כהן שהוא בן אשה**
14 **גרופה או בן אשה חלוצה**, שהרי בפנינו נתגרשה אמו קודם שנולד,
15 ונמצא, שהוא חלל הפסול לכהונה, ובאו עדים אחרים והזימום,
16 ואמרו להם כיצד אתם מעידים על כך, הרי בשעה זו שעליה אתם
17 מעידים שנתגרשה אמו במקום פלוני, הייתם עמנו במקום אחר,
18 **אין אומרים שיעשה זה העד**, אם כהן הוא, **בן גרופה או בן חלוצה**
19 **תחתיו** – במקום הנידון שרצה לפוטלו, כמו שציווה התורה (דברים
20 יט ט) בדין עדים וזממים 'ועשיתם לו ככאשר זמם לעשות לאחיו',
21 **אלא הרי הוא לוקה מלקות ארבעים**.
22 וכן הוא הדין בעדים שבאו לבית דין ואמרו, **מעידין אנו באיש פלוני**
23 **שהוא חייב לגלות לעיר מקלט**, מאחר שהרג את הנפש בשוגג,
24 ובאו עדים אחרים והזימום, **אין אומרים יגלה זה העד לעיר מקלט**
25 **תחתיו** – במקום הנידון שרצה לחייב, **אלא לוקה ארבעים**.

גמרא

26 הגמרא מקשה על לשון המשנה, כיצד ניתן לומר שבאופן זה
27 נעשים העדים וזממים, **הא כיצד אין העדים נעשים וזממים מיבעי**
28 **ליה** – הרי צריך היה התנא לומר כיצד אין העדים נעשים וזממים,
29 שהרי המשנה עוסקת בדינם של עדים שאין מקיימים בהם את
30 המקרא 'ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו'.
31 ועוד יש להקשות, מדוע הוצרכה המשנה לבאר כיצד העדים
32 נעשים וזממים, **מדקתני לקמן** – הרי מתבאר ענין זה במשנה להלן
33 (ה), שאם אמרו העדים המזימים לעדים הזוממים כיצד אתם
34 מעידים על הנידון, והרי באותה שעה שאתם מעידים עליו היה
35 הוא עמנו במקום פלוני, אין העדים נעשים בכך וזממים, **אכל אם**
36 **אמרו להם המזימים היאך אתם מעידין על אותו אדם, שהרי באותו**
37 **היום שאתם מעידים שראיתם לו עדות במקום מסוים, אתם**
38 **עצמכם הייתם עמנו במקום פלוני** – במקום אחר, באופן כזה הרי
39 **אלו העדים נעשים וזממים**, ויש להענישם באותו העונש שרצו
40 לחייב את הנידון, ואם כן, מה צורך יש לכפול הדברים (מבלי

דאלו אין וזממים.

41 מתרצת הגמרא: התנא ששנה את משנתנו **התם קאי** – נתכוין
42 לשנותה כהמשך למשנה בסוף מסכת סנהדרין (טז), שהיא המסכת
43 שנסדרה לפני מסכת מכות, ושם נתבאר שישנם עדים וזממים
44 שנשנתו במקצת מדין שאר עדים וזממים, בכך שאין הורגים אותם
45 באותה המיתה שזממו להרוג. וכך שנינו שם, **כל העדים הוזממין**
46 **מקדימין לאותה מיתה** – ממנהירים להמיתם באותה מיתה שרצו הם
47 להמית בה את הנידון, **היין מוזממין בת כהן ובוועלה** – חוץ מעדים
48 וזממים שהעידו על זנותה של בת כהן נשואה, וכמו כן העידו גם
49 על בוועלה, **שאין מקדימין לאותה מיתה** – שאין ממיתים אותם
50 במיתה שריפה שבה הם רצו לחייבה, **אלא למיתה אחרת** – אלא
51 במיתה חנק שבה רצו לחייב את בוועלה. ועל כך בא התנא כאן
52 להוסיף ולומר, **שש עדים וזממין אחרים שאין עושין כהן דין הוקה**
53 **כל עיקר** – שאין מקיימים בהם כלל את העונש שזממו לעשות
54 לנידון, **אלא לוקים מלקות ארבעים**, ועתה מפרש התנא **כיצד אותם**
55 העדים שאין מקיימים בהם דין הזמה כלל נעשים וזממין, אם אמרו
56 **מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרופה או בן חלוצה** ונמצאו
57 וזממים, **אין אומרים יעשה זה העד בן גרופה או בן חלוצה תחתיו**
58 **– תחת הנידון, אלא לוקה את הארבעים**.
59 הגמרא מבררת מניין לומדים שאין מקיימים בהם דין הזמה: **מנהני**
60 **מילי** – מניין יש ללמוד שעדים וזממים כהנים שהעידו בכהן שהוא
61 בן גרופה או בן חלוצה אין עושים אותם חללים. **אמר רבי יהושע**
62 **בן לוי (אמר רבי שמעון בן לקיש) דאמר קרא** **והעשיתם**
63 **לו כאשר זמם**, ויש לדרוש מן המקרא שמענישים רק לו – לעד
64 הזומם בעצמו, ולא לזרעו של העד, ומאחר שאם יעשו את העד
65 הכהן בן גרופה יפסל ממילא גם זרעו לכהונה, אי אפשר לעשות
66 זאת.
67 שואלת הגמרא: **ולפיכחלוהו לדריה ולא ליפסלוהו לזרעה** – שיפסלו
68 חכמים רק את העד עצמו לכהונה, ולא את זרעו. משיבה הגמרא:
69 **בעיני כאשר זמם לעשות וליכא** – צריך להענישו בדיוק כפי שזמם
70 לעשות לנידון, ומאחר שהוא זמם לפסול גם את הנידון וגם את
71 זרעו אי אפשר לפסול רק אותו עצמו, ומכיון שאי אפשר לפסול
72 גם את זרעו אין נותנים עליו עונש זה כלל, שאין מקיימים 'כאשר
73 זמם' לחצאין, אלא לוקה את הארבעים.
74 הגמרא מביאה תירוץ נוסף מדוע אין העד נעשה בן גרופה: **בר**
75 **פרא אומר**, יש ללמוד שאין לפסול את העד מקל וחומר, ובה
76 **המחלל אינו מתחלל** – כהן שנשא גרושה וחילל על ידי כן את זרעו
77 מקדושת הכהונה אינו נעשה הוא עצמו חלל, **הנא לחלל ולא חילל**
78 **– עד וזמם שזמם לחלל אדם מן הכהונה אך לא הצליח לעשות**
79 **זאת, אינו דין שלא יתחלל** – האם אין הדין נותן שלא יהא הוא
80 עצמו חלל. ולפיכך אי אפשר לקיים בו 'כאשר זמם' אלא לוקה את
81 הארבעים.
82 **מתקין לה** – הקשה רבנא על דברי בר פרא, **אם בן כדברין שיש**
83 **ללמוד מקל וחומר שעד וזמם אינו נעשה חלל, כפולת את כל תורת**
84 **עדים וזממין**, ולעולם לא יהא ניתן לקיים בהם 'כאשר זמם', שהרי
85 יש לומר גם בזה קל וחומר,

אגרות קודש

ב"ה, י"א מ"ח, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

אתענין לדעת אם יש לו קביעות עתים בתורת החסידות אשר לימוד זה מביא לידי אהבת השם
ויראת השם (ולהעיר מהלכות יסודי התורה ריש פרק ב'), אשר הם מהמצות שחיובם תמידי ולא יפסק
מעל האדם אפי' רגע כל ימיו וכמ"ש באגרת המחבר ריש ספר החינוך.

בברכה.

שואלת הגמרא: מדוע הוצרך עולא ללמוד דין מלקות בעדים
 זוממים ממקרא זה, וְתִפְסֹק לִיה – הרי יכול הוא להוציא דין זה
 משום שעברו העדים על דברי הכתוב (שמות כ יב) 'לֹא תִעֲנֶה בְרֵעֶךָ
 עַד שִׁקְרָה', והעובר על לאו עונשו מלקות, אלא אם כן פירש בו
 הכתוב עונש אחר, וכאן שאי אפשר להענישם כפי שזממו לעשות
 יש להלקותם.
 משיבה הגמרא: מִשּׁוּם דִּהְיִי – לאו זה של 'לא תענה' הוא לֹא שְׁאִין
 בִּזְמַנָּה, מאחר שדיבור אינו נידון כמעשה, וְכָלל הוא בדיני
 שֶׁכֵּל לֹא שְׁאִין בִּזְמַנָּה, ולפיכך הוצרך עולא
 ללמוד דין מלקות בעדים זוממים מן 'זהצדיק'.
 הגמרא מביאה ברייתא המונה כמה אופנים שאין מקיימים בעדים
 זוממים 'כאשר זמם': תָּנִי רַבִּנּוּן – שנו חכמים בברייתא, אֲרֵבְכָה
 דְּבָרִים נֶאֱמָרוּ בְּעֵדִים זֹמְמִין, כלומר, ישנם ארבעה אופנים שאין
 מענישים את העדים זוממים באותו העונש שזממו לעשות לנידון.
 האחר, אִין הם נִעְשִׂין בִּן גְּרוּשָׁה וְכֵן חֲלוּצָה, אף אם העידו כך על
 כהן וזממו לפוסלו. השני, וְאִין גִּלְדִין וְלִינִין לְעֵדִי מִקְלָם, אף שהעידו על
 אדם שהרג בשגגה וזממו להגלותו לעיר מקלט. השלישי, וְאִין
 מִשְׁלָמִין אֶת הַכּוֹפֵר, אף שהעידו על אדם ששורו המועד הרג אדם,
 וזממו לחייבו בתשלום כופר על כך. הרביעי, וְאִין נִמְכְּרִין בְּעֵבֶד
 עֲבָדִי, אף אם העידו על אדם שגנב מרעהו, ואותו אדם אין לו
 מעות לשלם, וזממו שימכרוהו בית דין לעבד עברי עבור דמי
 גניבתו. מִשּׁוּם –(משמו של רבי עקיבא אָמְרִי, אף אין העדים
 הזוממים מִשְׁלָמִין עַל פִּי עֲצָמָן, דהיינו כגון שהעידו על אדם
 שחייב ממון, והזממו, ונמצא שעתה יש לחייבם לשלם לנידון את
 הממון שזממו לחייבו, אלא שלא הספיק להעמידם על כך בדין,
 עד שברחו ובאו לבית דין אחר, והודו שם שהזממו על עדותם
 בבית דין פלוני, ובאופן כזה פטורים הם מתשלום דמי ההזמה
 לנידון, מאחר שהודו קודם שנתחייבו.
 עתה מבארת הגמרא את הדינים הבטורים בברייתא: אִין הם
 נִעְשִׂין בִּן גְּרוּשָׁה וְכֵן חֲלוּצָה בְּרֵאמָרָן – כפי שנבאר בדברי הגמרא
 לעיל (א"ע), שאי אפשר לפוסלו, מאחר שאף זרעם יפסל מן
 הכהונה, והתורה אמרה 'לו' ולא לזרעו, ואם יפסלו רק אותם ולא
 את זרעם אין מתקיים בזה 'כאשר זמם'. וְאִין העדים גִּלְדִין לְעֵדִי
 מִקְלָם בְּרֵאמָרָן – כמו שנבאר לעיל, שיש לדרוש מן המקרא 'הוא
 ינוס' למעט עדים זוממים. וְאִין מִשְׁלָמִין אֶת הַכּוֹפֵר אם העידו על
 שור מועד שהרג אדם, קִפְכָּר – סוברים חכמים בברייתא, דְּכּוֹפֵרָא
 בְּפָרָה – שדין תשלום כופר הוא בתורת כפרה לבעל השור, על
 שהמית שורו אדם. וְהֵנִי – עדים אלו, לֹא כֵּן בְּפָרָה נִינְהוּ – אינם
 בתורת כפרה זו, שהרי לא המית שורם אדם, ולפיכך אין הם
 משלמים את הכופר.
 הגמרא מבררת מי הוא הסובר שתשלום כופר בתורת כפרה הוא:
 מֵאֵן תָּנָא – מי הוא התנא הסובר כּוֹפֵרָא בְּפָרָה. אָמַר רַב חֲסִידָא, רַבִּי
 יִשְׁמַעְאֵל בְּנֵי שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה הֵיא, דְּתַנָּא – שכך שנינו
 בברייתא, נאמר בכתוב (שמות כא ה) לגבי תשלום כופר על שור
 שהרג אדם, 'אם כפר יושט עליו וְנָתַן פְּדִיּוֹן נַפְשׁוֹ', ונחלקו התנאים
 כיצד יש לשום את דמי הכופר. דעת תנא קמא היא, היא שיש
 לשלם את דְּמֵי הַנִּזְק, דהיינו, שחייב בעל השור לשלם ליורשי
 הנהרג את שוויו, כאילו היה עבד הנמכר בשוק. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּנֵי
 שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אָמַר, שיש לבעל השור לשלם את דְּמֵי
 הַנִּזְק, דהיינו, עליו לשלם ליורשי הנהרג את שוויו שלו עצמו,
 כאילו הוא ו–בעל השור) עבד הנמכר בשוק. מבררת הגמרא: מֵאֵן
 לֹא – האם אין לומר דְּכָהָא קָא מִפְּלִגִי – שבסברא זו נחלקו
 התנאים, מה הוא גדר חיוב תשלום כופר, דְּמֵי כֶּבֶד בּוֹפְרָא מְמוּנָא
 – תנא קמא סובר שחייב הכופר הוא בתורת תשלום ממון על הנזק
 שאירע, ולפיכך יש לשלם את שוויו של הנזק, וְמֵי כֶּבֶד בּוֹפְרָא
 בְּפָרָה – ואילו רבי ישמעאל סובר שחייב הכופר הוא בתורת כפרה
 לבעל השור, שחייב מיתה ביד שמים, ולפיכך עליו לשלם את
 שוויו שלו עצמו כדי לכפר על נפשו.
 דוחה הגמרא: אָמַר רַב פָּפָא, לֹא – אין הכרח לומר כן, אלא יתכן

וְכָה הַסּוּקֵל אִינוּ נִקְּקֵל – עדים שהעידו על אדם שהוא חייב
 סקילה, וסקלוהו בית דין על פי עדותם, ולאחר מכן נמצאו זוממים,
 אין עדים אלו נסקלים, מאחר שאמרה תורה 'ועשיתם לו כאשר
 זמם לעשות לאחיו', ודרשו חכמים 'כאשר זמם ולא כאשר עשה',
 ואם כן, עד זומם הָבָא לְמִקְוֵל וְלֹא קִפְל – שרצה לחייב את הנידון
 סקילה בעדותו ולא נתקיימה עצתו, שהזם קודם שנהרג הנידון,
 אִינוּ דִין שְׁלֵא יִקְפֵּל – האם אין הדין נותן שלא ייסקל על עדותו,
 ואם כן נתבטלה כל תורת עדים זוממים, והרי לא יתכן לומר כן.
 מסיקה הגמרא: אִלֵּא מְתוּרְתָא – ברור הדבר שיש לומר בזה
 בְּרִשְׁנֵינִי מְעִיקָא – כפי תירוצו של רבי יהושע בן לוי שהובא
 מתחילה, שהטעם שאינו נעשה בן גרושה הוא משום שאי אפשר
 לפסול את זרעו.
 שנינו במשנה: מְעִידִין אִנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁהוּא חָיִיב גִּלְדִין בִּן
 אומרים יגלה זה תחתיו אלא לוקה את הארבעים.
 מבררת הגמרא: מֵאֵן הֵנִי מִלִּי, שאין העדים הזוממים גולים לעיר
 מקלט. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, דְּאָמַר קְרָא (דברים טו ה) על ההורג בשגגה
 'הוא ינוס אֶל אֶחָת הָעָרִים', ותיבת 'הוא' למעט היא באה, הוא –
 ההורג בשגגה גולה לעיר מקלט, ולא עדים זוממים.
 רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, דִּין זה יש ללמודו בקל וְחֻמְרָה, וְכָה הוּא – אדם
 ההורג במזיד, שְׁעָשָׂה מַעֲשֶׂה הַרְיָגָה בְּמִזִּיד אִינוּ גִלְדִין לעיר מקלט,
 שאין גלות אלא בהורג בשגגה, הֵן – עדים זוממים שרצו לחייב
 אדם גלות, שְׁלֵא עָשׂוּ מַעֲשֶׂה אֵלָּא דִּיבּוּר בַּעֲלָמָא, אף על פי שעשו
 זאת בְּמִזִּיד, אִינוּ דִין – האם אין הדין נותן שְׁלֵא יִגְלוּ לעיר מקלט.
 מקשה הגמרא על דברי רבי יוחנן: וְהֵיא נִתְּנָת – קל וחומר זה
 שאתה מביא כדי לפוטרים מגלות, הוא עצמו מחייבם, (וְהֵלֵא דִין
 הוּא) הוּא – אדם ההורג נפש, מאחר שְׁעָשָׂה מַעֲשֶׂה הַרְיָגָה, אזי הדין
 נותן שְׁבְּמִזִּיד לֹא יִגְלוּ – שאם עשה זאת במזיד לא יגלה לעיר
 מקלט, כִּי חָיִיב לֹא תִהְיֶה לִיה בְּפָרָה – כדי שלא תהא לו כפרה
 על עונו הגדול, הֵן – עדים זוממים שרצו לחייב את הנידון גלות,
 שְׁלֵא עָשׂוּ מַעֲשֶׂה אֵלָּא דִּיבּוּר גְּרִידָא, בְּמִזִּיד נִמִּי לִיגְלוּ – אף אם עשו
 במזיד יש להם לגלות לעיר מקלט, כִּי חָיִיב לִיגְלוּ לְהוּ בְּפָרָה – כדי
 שיתכפר להם העוון, שמאחר ואין עוונם גדול כל כך ראויים הם
 לכפרה.
 מסיקה הגמרא: אִלֵּא מְתוּרְתָא – ברור ומחזור הדבר, שיש לומר
 בזה בְּדַבְרֵי רִישׁ לְקִישׁ, הַלּוּמִיד מתיבת 'הוא' למעט עדים זוממים.
 הגמרא מבררת מנין לומדים את הדין המבואר במשנה: אָמַר
 עוּלָא, רֵמֹן לְדִין עֵדִים זֹמְמִין מִן הַתּוֹרָה מִנֵּין, וסברה הגמרא,
 שכוונתו לברר מנין יודעים שיש להעניש את העדים באותו הדבר
 שזממו לעשות לנידון. ועל כך תמחה הגמרא, האם צריך לחפש
 רֵמֹן לְעֵדִים זֹמְמִין מִן הַתּוֹרָה, וְהָא בְּתִיב בַּמְּפּוֹרֶשׁ (דברים יט ט)
 'ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו'.
 אִלֵּא בהכרח כוונתו של עולא כך היא, רֵמֹן לְדִין עֵדִים זֹמְמִין
 שְׁלֹוֹקִין מִן הַתּוֹרָה באופן שאי אפשר לקיים בהם 'כאשר זמם', כמו
 בעדים המעידים על אדם שהוא בן גרושה או שחייב גלות. מִנֵּין,
 ועל כך משיב עולא שלומדים זאת מִדְּבָרֵיב (שם כה א') 'וְהַצִּדִּיק
 אֶת הַצִּדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע, וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע, וְלִכְאוּרָה
 יֵשׁ לַחַמּוּהָ, מִשּׁוּם וְהַצִּדִּיק אֶת הַצִּדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע וְהָיָה אִם
 בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע, כלומר, האם בכל ענין שבו הדינים מצדיקים את
 הזכאי ומחייבים את החייב יש דין מלקות לרשע, הלא אין הדבר
 כן, ואם כן לא היה הכתוב צריך להזכיר כלל את צדקת הצדיק
 ורשעת הרשע. אִלֵּא בהכרח יש לומר שאין הכתוב עוסק בדינים
 ובעלי דינים אלא בעדים, וכך היא כוונת הדברים, עֵדִים שְׁקֵרִים
 שְׁהִרְשִׁיעוּ אֶת הַצִּדִּיק על ידי עדות שקר שהעידו עליו, וְהָיָה עֵדִים
 אֲחֵרִינִי – ולאחר מכן באו עדים אחרים והזימום, וְהַצִּדִּיק אֶת
 הַנִּידוֹן הַצִּדִּיק הַמְעִיקָא – שהוא צדיק מתחלתו, וְשִׁוְיָהוּ לְהֵנִי
 שְׁעָשִׂים – ועשו את העדים לרשעים, אזי הדין בזה הוא וְהָיָה אִם בֶּן
 הַכּוֹת הָרָשָׁע, שאם אי אפשר לקיים בהם דין 'כאשר זמם', כגון
 שהעידו על הנידון שהוא בן גרושה או שהוא חייב גלות, לוקים
 הם מלקות ארבעים.

זממו למוכרו לעבד.
מקשה הגמרא: (אמר ליה רבא) מדוע יש למוכרם באופן זה, ולימרו ליה – הרי יכולים הם לומר לנידון, אי אנת הוה לך מי הוה מיודבנת – אם לך היו מעות לשלם, האם היית נמכר לעבד, אמן נמי לא מיודבנת – אף אנו אין לנו להימכר, מאחר שיש בידינו מעות לשלם.
וזממת קושיא זו שבה הגמרא ומבארת את דברי רב המנוגא באופן אחר: אלא כבר רב המנוגא למימר, הני מילי – דין זה שאין העדים נמכרים לעבדים עבריים לא נאמר אלא היקא דאית ליה או לדידיה או לדידהו – שיש מעות או לנידון או לעדים, שאם יש לנידון מעות נמצא שלא זממו למוכרו, ואם יש לעדים מעות אין אתה יכול למוכרם, מאחר שאף הנידון אם היה לו לשלם לא היה נמכר, אבל היקא דלית ליה לא לדידיה ולא לדידהו מיודבנ – אבל באופן שאין מעות לא לנידון ולא לעדים, בזה ודאי יש למוכרם, שהרי זממו למוכרו מאחר שלא היה בידו לשלם, ואף הם אין בידם לשלם ועליהם להימכר.
אמר ליה רבא לרב המנוגא, אין הדין כן, אלא לעולם אין עדים זוממים נמכרים לעבדים עבריים, שהרי 'ונמכר בנפנת' אמר רבא, ויש לדרוש מתיבות אלו שאדם נמכר רק בנפנת – אם גנב ואין לו לשלם, ולא בנפנת – ואין הוא נמכר על מה שזמם למכור אדם אחר לעבד.
שנינו בבבלי: משום רבי עקיבא אמרו וכו' אף אין משלמים על פי עצמם.
מבררת הגמרא: מאי טעמא דרבי עקיבא – מה הוא טעמו של רבי עקיבא, הסובר שאם הורו העדים בבית דין על זומם קודם שחייבו בדין, פטורים הם מלשלם את אשר זממו לחייב את הנידון.
מבארת הגמרא: קסבר רבי עקיבא שחייבו של עדים זוממים קנסא הוא, וכלל הוא בידינו, שקנס אין אדם משלם על פי עצמו, כלומר, שאדם מודה בחיוב קנס קודם שחייבוהו בבית דין, נפטר הוא בכך מתשלום הקנס, ולפיכך אף בעדים זוממים הדין כן, שאם הורו קודם שנתחייבו, פטורים.
הגמרא מבארת מדוע חייבו של עדים זוממים קנס הוא: אמר רבא, תדע שחייבו של עדים זוממים קנס הוא, שהרי לא עשו מעשה – לא נעשה עדיין שום מעשה על פיהם, שהרי עוד לא נעשה גזר הדין באותו אדם שהעידו עליו, ואף על פי כן הם נהרגים – אם זממו להרוג את הנידון, ונשלמין – אם זממו לחייבו ממון, ובהכרח שקנס הוא שקנסה אותם התורה, אף שעדיין לא הוזקו את הנידון.
אמר רב נחמן, תדע שחייבו של עדים זוממים קנס הוא, שהרי הקמן עדיין ביד הפעלים שלו הוא עומד, דהיינו, שעוד לא הוציאו ממון מיד הנידון, ואף על פי כן הם משלמים את אשר זממו להפסידו.

לומר דבולי עלמא – שהכל מודים דבוסרא בפרה הוא, ויקא קהא קא מיפלגי – ונחלקו כיצד יש לשום כפרה זו. קר כבר בדין שיימינ – תנא קמא סובר שיש לשום את הכפרה כפי דמיו של הניזק, שעל ידי כך שישלם בעל השור לירשים את שוויו של הנהרג תהיה לו כפרה, וקר כבר בדין שיימינ – ואילו רבי ישמעאל סובר ששמים זאת בערכו של המזיק, דהיינו בעל השור, שעל ידי שישלם לירשים את שוויו שלו עומד תהיה לו כפרה.
מבררת הגמרא: מאי טעמיהו דרבנן – מה הוא טעמם של חכמים הסוברים שיש לשום את הכופר לפי דמי הניזק, הרי מסתבר כדברי רבי ישמעאל, שמאחר והכופר מכפר על בעל השור, יש לו לשלם את דמי עצמו.
מבארת הגמרא: שלומדים הם זאת הנוגף אשה הרה, שהרי נאמר לשון השפה במקרא [למעלה] (שמות כא כב) בנוגף אשה הרה ויצאו לדיה, ענש יענש כפאש ישיט עליו בעל האשה, ונאמר לשון השפה במקרא [למעלה] ש[למעלה] הימנו לגבי תשלום כופר 'אם כפר ידש עליו, מה לחן בדין – כשם שהנוגף אשה הרה משלם את דמי הניזק, שהרי עליו לשלם לבעל את דמי הולדות, אף כאן לענין תשלום כופר, בדין – עליו לשלם לכפרת נפשו את דמי הניזק.
שבה הגמרא ומבררת: דרבי ישמעאל, מדוע הוא סובר שיש ליתן את דמי המזיק, ואינו לומד מנוגף אשה הרה ליתן את דמי הניזק. מבארת הגמרא: ונתן פדיון נפשו כתיב, הנינו, רבי ישמעאל מדייק מלשון המקרא 'ונתן פדיון נפשו', שיש על נותן הכופר לשלם את דמי עצמו, ולא את דמי הניזק.
שבה הגמרא ומבררת: ורבנן, כיצד סוברים הם שמשלם בעל השור את דמי הניזק, והרי נאמר בכתוב 'פדיון נפשו'.
מבארת הגמרא: אין – אכן, פדיון נפשו כתיב, והיינו, שיש על בעל השור ליתן דמי כופר כדי לכפר ולפדות את נפשו, מיהו כי שיימינ בדין שיימינ – אמנם הדין שבו שמים את דמי פדיון נפשו הוא לפי שוויו של הניזק ולא לפי שוויו של בעל השור, מאחר שלומדים זאת מנוגף אשה הרה, וכמו שנתבאר.
הגמרא שבה לבאר את דברי הבריייתא שהובאה לעיל: שנינו בבריייתא, ואין עדים זוממים נמכרין קעבר עקרי, אף אם העידו על אדם שגנב וזממו לגרום לכך שימכרוהו בית דין. קר רב המנוגא למימר, הני מילי – דין זה שאין העדים זוממים נמכרים לעבדים עבריים, לא נאמר אלא היקא דאית ליה לדידיה – באופן שהיה לנידון כסף לשלם עבור מה שהעלילו עליו שגנב, אם לא היו העדים מוחמים, דמינו דאיתו לא נדבן – שמאחר שהוא לא היה נמכר לעבד עברי, שהרי היה בידו לשלם, מיהו נמי לא מיודבנ – אף הם אינם נמכרים, אבל היקא דלית ליה לדידיה – אבל באופן שאין לנידון מעות לשלם, והיה עליו להימכר לעבד עברי, אזי אף על גב דאית להו לדידיה מיודבנ – אף אם לעדים יש מעות לשלם, נמכרים הם לעבדים עבריים, ואינם נפטרים בתשלום הממון, שהרי הם